

INFORMAȚII PRIVIND ISTORIA ORAȘELOR

Nr. 182

Sibiu, decembrie 2020

ACADEMIA ROMÂNĂ
Comisia de Istorie a Orașelor din România
Muzeul Banatului Montan
Universitatea Babeș-Bolyai/Centrul Universitar UBB
Primăria Municipiului Reșița

Sesiunea anuală a
Comisiei de Istorie a Orașelor din România

Orașul – centru meșteșugăresc și industrial
Reșița, 1–3 iulie 2021

Repere tematice

Activitățile economice au existat dintotdeauna în orașe, acestea fiind locuri în care progresele economice și tehnologice au apărut și s-au dezvoltat mai rapid decât în alte așezări, chiar dacă atelierele meșteșugărești și întreprinderile industriale au existat/există și în zonele rurale. Orașele au oferit însă cele mai bune condiții pentru apariția și dezvoltarea meșteșugurilor, a manufacturilor, fabricilor, uzinelor și marilor combinate industriale din secolul trecut și de astăzi. Studiarea relațiilor dintre dezvoltarea industrială și urbanizarea mai rapidă a acelor așezări în care au apărut manufacturi/fabrici are o vechime la fel de mare ca industria însăși. Pentru că industria a adus dintotdeauna orașelor avantaje și dezavantaje, aceste relații au fost discutate din momentul în care au apărut, li s-au căutat rezolvări. Cu timpul, au fost întreprinse adevărate studii științifice. Istorici, economiști, ingineri au întreprins cercetări, au publicat documente, dar accentul a fost pus pe dezvoltarea industriei, mai ales în anii regimului comunist. Mai puțin a fost analizat raportul dintre evoluția centrelor urbane și dezvoltarea meșteșugurilor/industriei. Drept urmare este necesară și utilă o asemenea abordare. Și în România există, ca oriunde în lume, centre urbane dezvoltate și afirmate la nivel mondial datorită exploatarea și prelucrării anumitor materii prime: Municipiul Petroșani este rodul mineritului carbonifer, Ploieștiul s-a afirmat datorită petrolului, Mediașul este un dar al gazului metan, Reșița nu poate fi concepută fără metalurgie și construcția de mașini grele etc. Dar avantajelor aduse dezvoltării urbane de avântul industriilor le corespund dintotdeauna și o serie de probleme urbanistice, demografice, de transport etc.

Cercetarea relațiilor biunivoce dintre centrele urbane și dezvoltarea industrială din perspectivă istorică este tema sesiunii anuale a CIOR din 2021, prilejuită de aniversarea a 250 de ani de la inaugurarea primelor două furnale la Reșița.

Ca de obicei, propunem câteva repere tematice, cu precizarea că pot fi tratate și alte aspecte, pe baza metodologiilor actuale, cu tehnologia pe care o avem la dispoziție:

- continuitate/discontinuitate între Evul Mediu și perioada modernă în privința rolului major avut de meșteșuguri/activități manufacturiere/industriale în evoluție centrelor urbane,
- raportul industrializare-urbanizare din perspective variate: demografice, sociale, economice, culturale,
- legi și regulamente privind dezvoltarea industriei în orașe,
- impactul industriei asupra urbanismului și locuirii urbane,
- impactul industriei asupra calității vieții cotidiene urbane,
- orașe specializate în anumite ramuri meșteșugărești/industriale: minerit, metalurgie, textile, petrochimie etc.,

- industrializarea forțată din anii regimului comunist și efectele sale asupra centrelor urbane,
- raportul dintre evoluția demografică și evoluția industrială a centrelor urbane,
- impactul dezindustrializării de după 1990 asupra centrelor urbane,
- patrimoniu industrial și identitate urbană în epoca industrială și post-industrială.

Evident, lista poate continua și cu alte aspecte care se încadrează temei generale a sesiunii: Orașul – centru meșteșugăresc și industrial în contextul istoriei sau culturii urbane, evidențiind, pe cât posibil, modul în care factorii, evenimentele, procesele și politicile privitoare la dezvoltare meșteșugurilor și industriei generează efecte asupra orașelor și a locuitorilor acestora.

Cele mai bune lucrări vor fi publicate în revista „Historia Urbana”, periodic al Academiei Române (<http://www.historiaurbana.icsusib.ro/en/historia-urbana>) sau într-un volum tematic.

Vasile Ciobanu

Orașul – centru meșteșugăresc și industrial

Reșița, 1–3 iulie 2021

Formular de înscriere (data limită 1 mai 2021)

Către Comisia de Istorie a Orașelor din România

Bulevardul Victoriei nr. 40, 550024 Sibiu

și la adresele de e-mail: nicolaescu@icsusib.ro și iacob@icsusib.ro

Subsemnata/subsemnatul

.....
(titlul științific, numele și prenumele)

de la din
(instituția) (localitatea)

Intenționez să prezint comunicarea:

.....

..... pentru care anexez rezumatul solicitat.

Adresa mea este
(stradă, nr., bl., ap., cod, localitate, telefon, e-mail)

.....

Semnătura

Marcel Stancu, *Omnibuz, tramvai, troleibuz. Transportul public electric în Sibiu și în România, Sibiu, Editura Honterus, 2019, 388 p., il., tab., facs., h., planuri*

Inginerul Marcel Stancu, pasionat de istoria uzinei electrice din Sibiu, de istoria electricității în România¹, revine cu o nouă lucrare în care se ocupă de trecutul transportului electric în România, cu precădere al celui urban, plecând de la situația din Sibiu, de la începuturi până astăzi, Altfel spus, de la nașterea, la dezvoltarea, apoi decăderea până la dispariția transportului electric la Sibiu și în alte orașe. Volumul beneficiază de o prefață semnată de acad. Dorel Banabic, președintele Secției de Științe Tehnice a Academiei Române, președintele Diviziei de Istoria Tehnicii a Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii a Academiei Române, care conchide că autorul „a

¹ Vezi Marcel Stancu, *Sibiul și electrificarea României, Cronică ilustrată 1891–2013*, Sibiu, Editura Honterus, 2013, 380 p., recenzie în „Historia Urbana”, XXII, 2014, p. 366–368.

adus o contribuție esențială la istoria tehnicii românești” , iar lucrarea „poate fi luată ca model pentru scrierea unor monografii similare a transportului public din alte orașe din România precum și pentru alte domenii ale tehnicii”. Într-un Cuvânt înainte, Marcel Stancu ne explică motivația redactării acestui elaborat și a structurii sale.

Lucrarea este structurată în trei părți și 22 de capitole. În prima parte este schițată evoluția transportului public electric în lume, de la primele începuturi până astăzi. În Partea a II-a este urmărită evoluția transportului public urban din România, de la tramvaiele cu cai, la cele cu aburi, cu benzină sau motorină, până la tramvaiul electric. Autorul restabilește adevărul în privința locului pe care se situează Sibiu în privința introducerii acestui tip de transport public: locul 8. Desigur, faptul nu are importanță în sine, dar se impunea o corectare a imaginii din unele lucrări, chiar cu pretenții, care scriau că tramvaiul electric sibian era al doilea din România, al 5-lea din Europa ș.a.m.d. În continuare, este urmărită evoluția troleibuzului în România. Un element de noutate îl constituie și capitolul VI consacrat fabricilor de vehicule din România și capitolul VII dedicat celor 4 muzee din România ale transportului public. Partea a III-a a cărții, cea mai întinsă, este o monografie a transportului public electric din Sibiu, precedată de câteva momente ale transportului public din oraș până la apariția electricității. Autorul integrează subiectul în epocă, insistă asupra „bătăliei” purtate în anii 1890, la Sibiu, pentru construirea hidrocentralei de pe Sadu și pentru a-i convinge pe sibieni de avantajele curentului electric. Nu este omis nici episodul omnibuzului electric care a eșuat. Evoluția tramvaiului, extinderea liniilor, impulsul dat dezvoltării orașului de curentul electric și de transportul cu tramvaiul sunt prezentate și analizate în mod exemplar. Meritorii sunt și capitolele despre tramvaiul spre Rășinari, din „preistoria” sa până la desființarea din zilele noastre. De altfel, la desființare a ajuns și tramvaiul din oraș în anii noștri, într-o epocă în care electricitatea, regenerabilă și nepoluantă, ar trebui să fie îmbrățișată de toți conducătorii orașelor drept combustibil ideal. Se pare însă, că, deocamdată, la Sibiu și aiurea, soluția nu este luată în seamă. De mare interes este și episodul introducerii și apoi „lichidării” troleibuzului la Sibiu și la Mediaș, al doilea municipiu din județul Sibiu. Un ultim capitol este consacrat prezentării amintirilor despre tramvai, prezenței lui în memoria colectivă, mai ales că tramvaiul ajunsese la Sibiu un adevărat simbol al orașului. Nu lipsește nici menționarea luptei pentru salvarea tramvaiului, pentru un Muzeu al Industriei în care și-ar fi găsit locul.

Cartea se încheie cu un rezumat amplu în limbile română, engleză, germană și cu mulțumirile adresate de autor persoanelor care l-au ajutat la documentare și la apariția cărții. Volumul este întregit de lista cu bibliografia folosită, cu indici de locuri și persoane și cu câteva anexe: lista rețelelor de tramvai, troleibuz, metrou și autobuz electric din România, lista constructorilor de tramvaie din lume și din România, lista producătorilor de troleibuze, lista principalelor rețele de tramvai din lume (după lungimea lor, număr de vagoane, pasageri). Este de subliniat utilitatea acestor instrumente de lucru pentru viitoarele cercetări privind sistemul de transport electric din alte orașe.

Remarcabil este și efortul autorului de a ilustra lucrarea sa, devenită aproape un album, deoarece numeroasele fotografii, planuri, hărți și desenele reproduse sunt de o calitate foarte bună. Acestea completează expunerea, facilitează înțelegerea textului, readuc în memorie imaginile unor oameni care au fost decisivi în apariția și dezvoltarea sistemului de transport public electric din Sibiu și din alte părți ale lumii.

În finalul acestei succinte prezentări (o recenzie va fi publicată în tomul XXIX, 2021 al revistei „Historia Urbana”) putem conchide că avem în față o lucrare necesară, bine venită, care completează bibliografia istorică a Sibiului, utilă însă și pentru monografiile altor centre urbane pe tema transportului public. Stilul este coerent, adecvat înțelegerii de către cercetători, istorici, muzeografi, ingineri etc, dar și de către un public larg, interesat de trecutul orașelor noastre, al Sibiului în mod special. Volumul are și o ținută grafică elegantă, meritul fiind atât al autorului care s-a străduit să adune o ilustrație de interes științific și de bună calitate pentru a fi reprodusă, cât și al Editurii Honterus.

Vasile Ciobanu

Informare

La fel ca în anii precedenți, și în 2020 Comisia de Istorie a Orașelor din România a inițiat acțiunile de organizare a sesiunii anuale, preconizată a se desfășura la Cluj-Napoca, în 2–4 iunie, în parteneriat cu Filiala Cluj a Academiei Române, Institutul de Istorie „George Barițiu” și Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Istorie și Filozofie. Din cauza situației generale creată de pandemia COVID-19, sesiunea din acest an a fost anulată, însă cei care au dorit să participe la această manifestare și au pregătit articole științifice circumscrise temei „Orașul și educația” pot să le trimită redacției revistei „Historia Urbana”, pentru publicare (<http://www.historiaurbana.icsusib.ro/historia-urbana>).

Romanian Academy

Commission for the History of Towns in Romania

INFORMATION ABOUT URBAN HISTORY

Summary

This edition of the Newsletter contains thematic benchmarks concerning the annual Session of the Commission (Reșița, 1th–3rd of July 2021) on the topic “The Town – craft and industrial center” as well as the registration forms for participants contributing with papers (deadline May 1st, 2021), one book presentation and information about the cancelling of the annual Session of the Commission from 2020.

Rumänische Akademie

Kommission für Städtegeschichte Rumäniens

STÄDTEGESCHICHTLICHE INFORMATIONEN

Resümee

Die vorliegende Ausgabe des Informationsblattes beinhaltet die thematischen Anhaltspunkte der Jahrestagung der Kommission (Reșița, 1.–3. Juli 2021) zum Thema „Stadt – Handwerks- und Industriezentrum“ sowie das Anmeldeformular für Teilnehmer mit Beiträgen (Frist 1. Mai 2021), eine Buchpräsentation und Informationen über die Absage der für 2020 geplanten Jahrestagung der Kommission.

Comisia de Istorie a Orașelor din România

Bulevardul Victoriei 40, RO – 550024 Sibiu, tel: 0040 269 212604, fax: 0040 269 216605

www.icsusib.ro; nicolaescu@icsusib.ro

ISSN 2284 – 502X, ISSN – L = 1224 – 2853

Redactor: Alexandru Nicolaescu